

گیاه درمانی بیماری‌های پوستی

دکتر فراز مجاب

دانشکده داروسازی - دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

بیمار و مرحله خاص بیماری پوستی مناسب باشد. وارد کردن مواد موثر دارویی در یک یا چند ماده حامل، کاربرد موضعی آن را ساده‌تر می‌سازد. دارو باید بتواند در حامل حل شود و از آن آزاد گردد، حامل باید قابل نفوذ در پوست باشد، دارو باید در حامل ثبات داشته و نباید با آن تداخلی داشته باشد. فرآوردهای پوستی را می‌توان به اشکال مختلف تنفس، لوسيون، ژل، کرم، پماد، خمیر، پودر، آئروسوول و پوشش مرطوب به کار برد. در هر حال هدف آن است که غلظت بالایی از دارو را به محل اثر آن انتقال دهیم و از وجود غلظت‌های قابل ملاحظه دارو در خون اجتناب کرده‌باشیم. نه لکلوب تجویز عده‌نهی پرهیز کنیم (۱).

تعدادی از داروهای گیاهی برای مصارف پوستی (التهابات موضعی، اکزما، زخم‌های دیر خوب شونده، آکنه و نورودرمائیت) مصرف می‌شوند. در اکثر موارد، روش مصرف این فرآوردهای بطور موضعی است و در موارد معده‌دی هم بطور خوراکی استفاده می‌گردد. در مورد این داروها، اثر ماده دارویی به میزان زیادی بستگی به حامل آن دارد. حامل، خود ممکن است اثر مشخصی تولید کند (سرد کننده، خشک کننده، مرطوب کننده و...) که باعث می‌شود اثر تام دارو و حامل بیشتر از ماده دارویی منفرد باشد، دیگر آنکه جذب پوستی دارو قویاً وابسته به ماهیت حامل است. بخاطر این نظریه کوستیکیلی، داروهای پوستی باید در پایه‌ای تجویز شوند که برای نوع پوست

(*M. recutita*) از خانواده کمپوزیتیه است. این گیاه بصورت گیاه علفی یکساله است که در حال حاضر در سراسر اروپا، استرالیا، آمریکای شمالی و ایران یافت می‌شود. بابونه تحت عنوان بابونه آلمان هم معروف است. امروزه گل‌های بابونه از کشت واریته‌های انتخابی بدست می‌آیند. در سراسر دنیا هر ساله حدود ۵۰۰۰ تن بابونه تولید می‌شود که بطور تخمینی ۲۰۰۰ تن آن از آلمان صادر می‌گردد. اسپانیا نیز بابونه را به میزان زیادی کشت می‌کند.

بابونه را می‌توان به روش‌های مختلف مصرف کرد. در آلمان به طور عمده به دو صورت فراورده مایی (دم کرده) و عصاره الکلی (تنتورا خورده می‌شود. به طور مسلم عصاره الکلی حاوی مقادیر بیشتری از مواد لیپوفیل است که در مدلها فارماکولوژیک هم مؤثرتر بوده‌اند. بابونه (یا همان بابونه آلمانی) در فارماکوپه‌های اروپا (EP) و بریتانیا (BP) پذیرفته شده است.(۲).

مواد مؤثره گیاه بابونه را می‌توان به دو گروه لیپوفیل‌ها و هیدرووفیل‌ها تقسیم کرد. گروه لیپوفیل به طور عمده حاوی مواد اسانسی و معطرند که مقدار آن در سرشاره‌های خشک (داروی خام) حدود ۱۵/۱ درصد (درصد ۳-۲٪ درصد) است. انسان بابونه آبی رنگ است که در واقع بخاطر ترکیبی بنام کامازولن (بمیزان حدود ۱۵ درصد) می‌باشد (فرمول ۱). خود گیاه حاوی مقدار بسیار کمی از این ترکیب است و بیشتر آن از پیش ساز بیرنگش (ماتریسین) در خلال تقطیر با آب یا بخار آب حاصل می‌شود. ماده مهم دیگر انسان آلفا-بیزابولول، مشتقات آن (بیزابولول اکسایدها) و فارنزن است. مهمترین مواد هیدرووفیلیک آن فلاونوئیدها و موسیلائژها هستند. کل مقدار

۱- گل‌های بابونه (کامومیل) (شکل ۱)

بابونه از زمان‌های بسیار قدیم استفاده دارویی داشته و در آثار اطبایی چون بقراط، جالینوس، دیوسکورید، ابن سینا و... به آن اشاره شده است. مصرف این گیاه در قرون وسطی هم ادامه یافته و در حال حاضر هم هنوز دارای ارزش است و مصرف درمانی دارد. در سالهای اخیر مطالعات فارماکولوژیک روی گلهای بابونه، خصوصاً خواص ضد التهاب و ضد اسپاسم آن صورت گرفته است. بر عکس، مطالعات درمانی تحت کنترل بسیار کمی در مورد کارایی بالینی آن چاپ شده است.

شکل ۱- *Matricaria Chamomilla*-

دو قسمت از یک گیاه کامل ریشه‌دار

مؤثر بودن قطعی بابونه در برخی از موارد درمانی، هنوز و به طور عمده بر اساس شواهد تجربی (مانند مشاهدات و گزارش‌های بیماران و پزشکان) است.

نام علمی گیاه بابونه

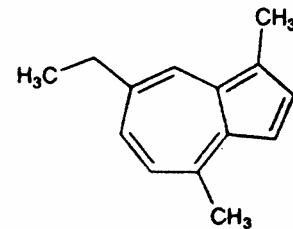
صرف می‌شوند. اثرات ضدالتهابی هم از عصاره الکلی تام و هم از اجرای جدا شده آن، نشان داده شده است. این مواد با استفاده از مدل‌های استاندارد فارماکولوژیک التهاب و با استفاده از تجویز خوراکی یا موضعی آزمایش شده‌اند. کامازولن، آلفا-بیزابولول و فلاون‌هایی مانند آپی‌ژنین، مواد منفردی بوده‌اند که دارای قوی‌ترین اثر ضدالتهابی بوده و لی بیشتر مطالعات، حاکی از آن است که عصاره‌های تام مؤثرتر از اجزای منفردانشان بوده‌اند. فرآورده‌های بابونه و اجزاء جدا شده‌شان روی واسطه‌های التهابی در مسیر اسید آراشیدونیک عمل می‌کنند. اینها اثر مهاری روی ۵-لیپوکسی ژنازو سیکلواکسیژنان را دارند (۳).

علاوه بر اثرات ضد التهابی، عصاره‌های الکلی بابونه و فلاونوئیدهای جدا شده‌شان خواص ضد اسپاسمی را در مدل‌های مانند روده خوکچه هندی نشان داده‌اند. وقتیکه ۱۰ میلی گرم آپی‌ژنین، روی اسپاسم ایلثوم جدا شده خوکچه هندی (که توسط کلرید باریم ایجاد شده بود)، بکار رفت، پتانسیل ضد اسپasm شدید معادل ۱ mg پایاورین مشاهده گردید.

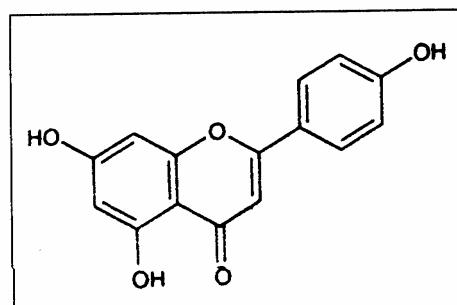
فرآورده‌های بابونه، اثر ضد باکتری و قارچ کشی (به طور عمده علیه ارگانیزم‌های G^+ و کاندیداآلیکانس) نشان داده‌اند. اسانس بابونه در غلظت ۲۵mg/ml یا بیشتر، و بیزابولول در غلظت ۱mg/ml یا بیشتر مؤثر بودند. این می‌تواند مثالی از اثر درمانی مثبت استعمال موضعی فروآورده‌های بلیونهوری رخنم‌های الموده محسوب شود.

آزمایش اسانس بابونه در خرگوش نشان نشان که ۳۰-۴۰٪ انسولزکسی ملسر ۵۰٪، پوستی حدود

فلاونوئید این گیاه ۱-۳ درصد گزارش شده است. مطالعات فارماکولوژیک روی روده جدا شده نشان داده که فلاونوئیدها، خصوصاً آپی‌ژنین (فرمول ۲) مسؤول اثر ضد اسپاسمی فرآورده‌های بابونه هستند.

فرمول ۱- کامازولن

فرمول ۲- آپی‌ژنین

فارماکولوژی بابونه
از بابونه خواص ضدتسب، ضدالالتهاب، ضدتشنج، ضدمیکروب، ضداسپاسم، ضدقلیح، ضدتبخال، آرامبخش و... گزارش شده است ولی فرآورده‌های این گیاه به طور عمده بخطاطر خواص ضدالالتهاب، ضداسپاسم، ضدنفخه شان

موردی و مطالعات رایج هم نشان دهنده نتایج مثبت در درمان آسیب‌های پوستی حاد، اولسرها و درماتیت‌ها بدلایل مختلف می‌باشد.

پماد کامیلوزان، موضوع چند مطالعه درمانی تحت کنترل هم بوده است. گرچه تمام این مطالعات طراحی دوسوکورو آنالیز آماری نداشته‌اند، با اینحال اغلب کارآیی درمانی فرآورده را در افراد سالم و در بیماران مبتلا به درماتیت تماسی، انواع مختلف اکزما و درماتیت پس از اشعه، اثبات کردند.

لازم بذکر است که در منابع و کتب طب سنتی ایران نیز به خواص شفادهندگی و مؤثر بابونه در بیماری‌های پوستی اشاره شده است. بر این اساس بابونه یا بابونج گیاه مفیدی در درمان جرب‌تر (بصورت ضماد)، نرم کردن ورم‌های صلب، درمان ورم‌های گرم و تصلبات، درمان موضعی جوش، خارش و ورم چشم و... عنوان شده است (۴ و ۵). بابونه‌ای که تحت عنوان بابونه آلمانی با نام علمی *Matricaria recutita* معروف است و عنوان گیاه دارویی مؤثر از آن نام می‌برند، در ایران بصورت خودرو و وحشی هم گزارش شده است (در غرب و جنوب غربی ایران، بین خرم آباد و درود، اندیمشک، هفت‌گل، شوشتار، رامهرمز بطرف رامشیر، ایذه، جنوب: بوشهر و در مرکز کشور، تهران و اطراف دربند) (۶)، در سایر نقاط کشور (مثلًا فارس، اردبیل، کرمانشاه و نقاط دیگر) هم، گیاهانی بنام بابونه مصرف عمومی و محلی دارند و گیاهان مشابه تحت نام «بابونه» استفاده می‌شوند. با اینحال مشکل بتوان اثبات کرد که گیاهی که در منابع سنتی تحت نام «بابونه» ذکر شده، دقیقاً چه گیاهی بوده است و با کدام بابونه در دسترس امروزی، مطابقت دارد.

بیش از ۵g/kg است و اینکه آلفا-بیزابولول تولرانس خوب معادلی را نشان می‌دهد. شواهدی مبنی بر اثرات فوتوكسیک، تحریکات پوستی یا حساسیت زایی وجود ندارد. این واقعیت که میلیون‌ها نفر از مردم روزانه با بابونه تماس دارند، پس واکنشهای حساسیتی مربوط به بابونه واقعی را باید نادر دانست. یافته‌های مطلوب باعث شده است که FDA بابونه را بعنوان افزودنی غذایی در آمریکا بپذیرد. با این حال چون مواد حساسیت‌زا لیپوفیل هستند و از راه پوست بیشتر اثر می‌کنند، پس باید در مصرف فرآورده‌های موضعی بابونه دقت کرد. یعنی حالت هیپرستیتیویته شامل درماتیت و... دور از انتظار نیست که در افراد حساس رخ دهد (۲).

کارآیی درمانی

فرآورده‌های بابونه بصورت خوراکی برای درمان بیماری‌های التهابی و مشکلات گوارشی کولیکی مصرف می‌شوند. استنشاق آنها نیز برای بیماری‌های التهابی و تحریکات دستگاه تنفسی تجویز می‌شود. فرآورده‌های بابونه برای درمان التهابات باکتریایی و غیر باکتریایی پوست، مانند بهبود نژخم‌ها، آبسه‌ها، فیستولا، التهابات حفره دهان و... هم کاربرد دارند. موارد مصرف دیگر آن عبارتند از درماتیت ناشی از اشعه و حالت‌های درماتولوژیک در اطفال. تا به امروز ارزیابی‌های اختصاصی کارآیی بصورت موارد گزارشی مستند، مطالعات مشاهده‌ای و تعدادی بررسی بالینی کنترل شده، عمدها روی یکی از فرآورده‌های بابونه بوده است که در آلمان تحت نام تجاری «کامیلوزان» و از سال ۱۹۲۱ فروخته می‌شود. گزارش‌های

التهاب مؤثر بوده و قادر به مهار تشکیل پروستاگلاندین‌ها و لوکوتربین‌های واسطه التهابی و مهار آزادسازی هیستامین می‌باشد. اثر ضد التهابی بابونه را می‌توان با خاطر وجود کوئرستین هم در نظر گرفت (۷).

۲- گیاه شیرین بیان

ریشه گیاه فوق حاوی گلیکوزیدی بنام گلیسیریزین است که قسمت غیر قندی آن اسید گلیسیرتینیک (یا انوکسولون) نام دارد. اسید گلیسیرتینیک مهار کننده مسیر کلاسیک التهاب است و بعنوان مقلد کورتیکوستروئیدها عمل می‌کند. اخیراً مهار مصرف نوتروفیل‌ها هم توسط این اسید گزارش شده است (۸).

مورد مصرف انوکسولون، درمان التهابات پوستی، نظیر قرمزی پوست نوزادان ناشی از ادرار سوختگی و آفتاب سوختگی، اکزمای ملایم در سطح صورت، پلک‌ها و دهان و خارش ناشی از نیش حشرات و خارش‌های انگلی ذکر شده است (۹).

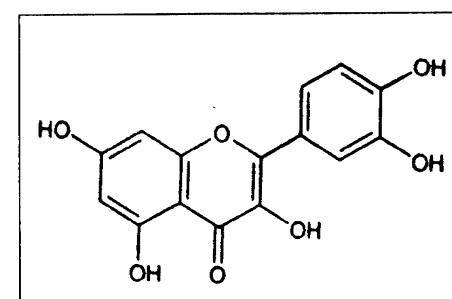
مکانیزم اثر گلیسیریزین و اسید گلیسیرتینیک تمایل نسبی به اتصال با گیرنده‌های گلوکو- و مینرالکورتیکوئیدی دارد و احتمالاً با تأثیر بر این گیرنده‌ها عمل می‌نمایند. ترکیبات موجود در عصاره شیرین بیان موجب وقفه لیپوکسی ژنزا و سیکلواکسیژنزا و کاهش فعالیت اسید آراشیدونیک می‌شوند.

منع مصرف - در بریدگی‌ها، سوختگیها، زخم‌های عفونی، عفونت‌های پوستی، باکتریایی و قارچی نباید استفاده شود.

عوارض - در صورت مصرف طولانی دارو،

موارد مصرف دوز و عوارض جانبی موارد مصرف موضعی بابونه را التهاب‌های پوستی و غشاء‌های مخاطی و بیماری‌های باکتریایی پوست و حفره دهان و گلو، همچنین بیماری‌های التهابی و تحیریکات دستگاه تنفسی (باتجویز استنشاقی) و بیماری‌های منطقه تناسلی - مقعدی (باتجویز دوش یا حمام) ذکر کرده‌اند (۲). دوز بابونه را هم بصورت دم کرده ۳-۱۰ درصد برای دوش، ۵۰g داروی خام در ۱۰ لیتر آب جهت افزودن به آب حمام و فراورده نیمه جامد (کرم و پماد) حاوی ۳-۱۰ درصد داروی خام، توصیه کرده‌اند. هیچگونه موارد عدم مصرف، اثرات جانبی یا تداخل دارو - دارو در مورد بابونه ذکر نشده است. بعضی از افراد به بابونه حساسند ولی ریسک کل حساسیت، به نظر می‌آید که بسیار کم باشد.

کوئرستین یکی از فلاونوئیدهای گزارش شده در گیاه بابونه بوده که در گیاهان دیگر هم گزارش شده است (فرمول ۲). از این ماده بصورت جدا شده و منفرد اثرات ضد التهابی دیده شده است. کوئرستین در هر نوع حالت

فرمول ۲- کوئرستین

شكل ۲ – *Calendula officinalis*
شاخه گلدار

توكوفرول‌ها، موسیلاز و اسانس می‌باشد. رنگدانه‌های کاروتینوئیدی آن بعنوان عوامل رنگ دهنده در فرآورده‌های آرایشی و اسانس آن در عطرسازی مصرف می‌شود.

علیرغم مصرف وسیع آن، در منابع هیچ گزارشی از توصیف واکنش‌های خطرناک جانبی باختر مصرف فرآورده‌های کالندولا وجود ندارد. تنها یک گزارش از شوک آنافیلاکتیک در بیماری که دم کرده‌ای از کالندولا را غرغره کرده

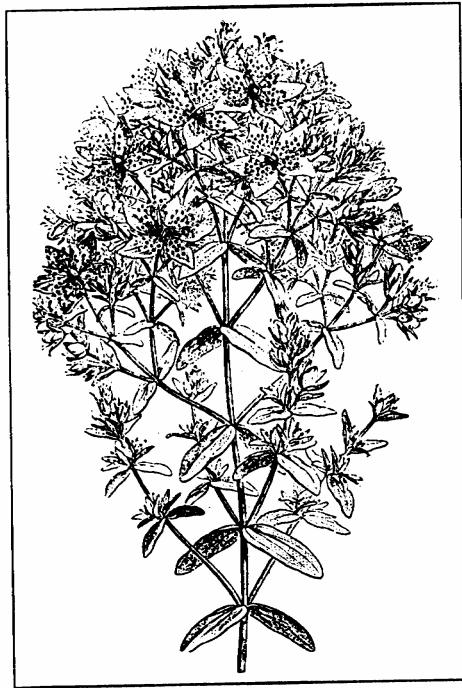
در سطح وسیع و آسیب دیده پوست، احتمال بروز علایم میذرالوکورتیکوئیدی وجود دارد (۹).

صرف خوراکی و موضعی شیرین بیان جهت درمان اکزما (درماتیت آتوپیک) هم مؤثر نکر شده است (۱۰).

۳- گل همیشه بهار (Calendula Flowers)
این گل‌ها از گیاهی بانام علمی کالندولا اوفیسینالیس از خانواده آستراسه بdst می‌آیند. منشأ این گیاه را به مصر نسبت می‌دهند و امروزه تقریباً توزیع جهانی دارد. مصرف فرآورده‌های آن از قدیم برای درمان موضعی بهبود زخمه و تسکین و کاهش التهاب بوده است (۱۱). در حال حاضر هم بصورت دم کرده، تنتور، عصاره مایع یا روغن کالندولا (که بصورت ریختن و مجاور کردن گل‌هادر روغن و بعد از مدتی صاف کردن آن تهیه می‌شود «اصطلاحاً Cold Infused Oil») یا پماد برای تسريح در گرانولاسیون و تسهیل در بهبود التهابات پوستی، زخمه، سوختگیها یا اکزما بکار می‌رود.

آزمایش در مدل‌های مختلف زخم هم خواص درمان کنندگی را بطور مشخصی خصوصاً برای عصاره هیدروالکلی آن نشان داده است. یک نظریه آنست که این اثر بر اساس اثر سینرژیستیک اسانس و غلظت‌های نسبتاً بالای گزانتفیل‌های موجود در گیاه ایجاد می‌شود (۱۲).

گل همیشه بهار حاوی تعدادی گلیکوزیدهای اسید اولثانولیک و فلافونولی، کالندولین، استرونول‌ها، اسیدهای چرب، تری ترپنئید،

شکل - ۲
Hypericum perforatum
سرشاخه گلدار

درد عضلانی و سوختگیهای درجه یک» ذکر کرده‌اند (۳).

۵- پودوفیلین (رزین گیاه پودوفیل)
 این ماده از ریشه‌ها و ریزوم‌های گیاه پودوفیل (از خانواده بربرینیدا) بدست می‌آید که گیاهی است داشمی و بومی شرق آمریکای شمالی. ریزوم‌های این گیاه حدود ۱ متر طول دارند و حاوی حداقل ۴ درصد رزین (باماده عمدۀ پودوفیلو توکسین) می‌باشند. پودوفیلو توکسین (فرمول ۴) یک مسهل و یک آمبربیوتوكسیک شدید است. رزین پودوفیل بطور موضعی برای برداشتن برخی از انواع زگیل‌ها (زگیل‌های

بود در روسیه گزارش شده است. در هر حال مصرف کنندگان فرآورده‌های کالندولا باید پتانسیل واکنش‌های حساسیتی را در نظر داشته باشند (۱۱).

منابع گیاه درمانی، مصرف فرآورده‌های حاصل از کالندولا را درمان حالت‌های التهابی مخاط گلو و دهان (بطور خوراکی) و برای اولسراها و زخم‌های دیر خوب شونده (بطور خوراکی) و برای اولسراها و زخم‌های دیر خوب شونده (بطور موضعی) ذکر کرده‌اند. پماد آن شامل ۲-۵ گرم گیاه خشک در ۱۰۰ گرم پایه است. مصرف خوراکی آن هم ۱-۲ گرم گیاه خشک توصیه شده است. هیچگونه تداخل دارو- دارو و موارد عدم مصرف ذکر نشده است (۳).

روغن هوفاریقون (Hypericum Oil)

این فرآورده از خرد کردن گل‌های گیاه هوفاریقون و ریختن آنها در روغن زیتون (به نسبت ۲۵ به ۱۰۰) و نگهداری آن در جای گرم، یا قرار دادن آن در برابر نور خورشید به مدت ۶ هفته تا روغن قرمز رنگ شود، تهیه می‌گردد. ترکیب اصلی این روغن قرمز معلوم نیست ولی رنگ سرخ و مشخص آن با خاطر نفتودی آنترون‌هاست و فقط بخاطر هیریسین اصلی گیاه نمی‌باشد.

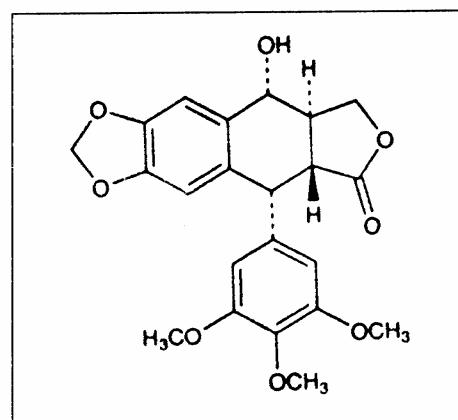
روغن هوفاریقون یک داروی سنتی و خانگی برای سوختگی‌ها از زمان‌های بسیار قدیم است. در منابع سنتی ایران هم ضماد گیاه فوق را عنوان مفید در سوختگی با آتش و تسکین و کاهش درمها ذکر کرده‌اند (۴). منابع رسمی گیاه درمانی مصرف موضعی روغن هوفاریقون را «درمان ثانویه جراحت‌ها،

که روی بیماران مبتلا به هرپس سیمپلکس مطالعه شده است. با این حال منابع رسمی گیاه درمانی مورد مصرف گیاه ملیس را بیماری فوق ذکر نکرده‌اند. پمادهای تقویت شده از این گیاه بعنوان ضد ویروس هرپس سیمپلکس نوع او او درمان تبخال‌های پوستی نواحی مختلف بدن معرفی شده‌اند. ولی در منابع مطلبی در مورد مؤثر بودن *in vivo* و نیز کارآزمایی‌های بالینی این گیاه، یافته نگردید. احتمال بروز واکنش‌های حساسیتی در هر دو گیاه مذکور وجود دارد. از اسید گلیسرینتینیک هم، اثر مهار رشد ویروس هرپس سیمپلکس دیده شده و فراورده موضعی آن در مطالعات بالینی، باعث کاهش زمان بھبودی و درد مربوط به هرپس ژنیتال می‌شود (۱۰).

۷-درمان آکنه

برای درمان آکنه گیاهی که بتواند در اکثر افراد و بیماران باعث تسکین و تخفیف قابل توجهی شود، در منابع ذکر نشده است. آکنه یکی از معمولی‌ترین مشکلات پوستی است و مراجعات زیادی به مطب‌ها، درمانگاه‌ها، داروخانه‌ها و مؤسسات آرایشی-زیبایی و نیز عطاری‌ها را تشکیل می‌دهد. در کشورهای مختلف و در مکاتب طب سنتی گوناگون از روش‌ها و گیاهان متنوعی در درمان آکنه نام برده‌اند. در گیاه درمانی هدف از درمان موضعی آکنه، کاهش التهاب و کاهش مقدار باکتری‌هاست. در ناحیه محدودی در کشور استرالیا، درخت کوچکی تحت عنوان درخت چای (Tee Trear) رشد می‌کند (با چای معمولی اشتباہ نشود) که برگ‌های این گیاه مصرف دارویی دارند و منبع اسانس مؤثر و با ارزش گیاه محسوب

آمیزشی Venereal Warts) توصیه شده است. این فراورده بطور موضعی یک یادو بار در هفته بشکل محلول الکلی ۲۵-۵-درصد یا پماد معادل آن بکار می‌رود. منطقه پوستی تحت درمان نباید از 25cm^2 بیشتر باشد و ناحیه پوستی بعد از استعمال دارو باید بدقت پوشانده شود (۳).

فرمول ۴ - پودوفیلوتونکسین

احتمالاً مواد مؤثره پودوفیل تمایل اختصاصی به پروتئین میکروتوبول دوک میتوزی سلول داشته و از تشکیل آن جلوگیری می‌کند و در نتیجه مصرف موضعی آن میتوز سلول‌های اپیدرم در مرحله متافاز متوقف می‌شود.

۶-برگ بادرنجبویه (Lemon Balm Leaves)

از گیاه *Melissa Officinalis* (تیره نعناعیان). از این گیاه خواص متوقف کننده رشد و اثرهای ضدیگری شدیدی دیده شده است. مواد مؤثره آن تصور می‌شود ترکیبات تاننی و پلی‌فنل‌هایی باشند که در تیره نعناعیان منفرد می‌باشند. از این گیاه کرم‌ها یا ژلهایی تهیه شده

روغن به منظور استفاده دارویی با هگزان انجام می شود که تا ۲۵ درصد تولید می گردد. این روغن حاوی ۸۰-۸۶ درصد اسید لینولئیک و ۱۴-۸ درصد اسید گاما-لینولئیک است. اسید گاما-لینولئیک (یا GLA یا اسید گامولنیک)، اسید چربی است که در بدن انسان از غیر اشباع شدن اسید لینولئیک تشکیل می شود (این دو اسید هر دو ۱۸ کربنی اند، اسید لینولئیک ۲ و اسید لینولئیک ۲-باند دو گانه دارند). آنزیم مسؤول این تبدیل (۵-۶-دستاتوراز، نام دارد و بعضی از بیماران آنزیم فوق را ندارند و قادر به تولید طبیعی GLA در بدن خود نیستند. بنظر می آید که در بافت های حیوانی پروستاگلاندین ها از GLA بوجود می آیند. مشخص شده است که ظهور بعضی از بیماری ها مانند اکزمای آتوپیک، سندروم پیش قاعده ای، نوروپاتی دیابتی و آرتریت روماتوئید به نبودن این پروستاگلاندین ها مربوط است و با تأمین GLA، علایم فوق تسکین و تخفیف می یابند (۲). اهمیت کل مغربی و روغن آن نیز در همین راست، مشخص می شود.

بررسی ۴ مطالعه کنترل شده موازی و ۵ مطالعه متقاطع در مراکز مختلف نشان می دهد که پزشکان و بیماران کارآیی روغن گل مغربی را روی اکزمای آتوپیک همراه با درجات مختلف التهاب، خشکی و... تایید کردند. در این مطالعات موازی، هم بیماران و هم پزشکان، بهبود بالایی را در علایم بیماری، نسبت به درمان با دارو نما نشان دادند.

همچنین ارتباط مثبتی بین بهبود علایم بالینی و افزایش مقدار پلاسمایی متabolیت های GLA مشاهده گردید.

در کشورهای اروپایی روغن گل مغربی

می شوند. اساسن درخت چای خواص ضد عفونی کنندگی واضحی اعمال می کند و بعنوان یک گندزدای ایده آل پوستی مطرح می باشد. این مورد با کارایی آن علیه گروه وسیعی ارگانیزم ها (از جمله *Propionebacterium acnes*) که معمولاً در کشت نمونه های برداشت شده از آکنه های طبیعی بدست می آید) و نفوذ خوب آن از پوست و فقدان اثر تحريكی پوست، حمایت می شود. مصارف درمانی اساسن درخت چای، عمدتاً بر اساس خواص ضد قارچی و ضد عفونی کنندگی آن است. در یک مطالعه محلول ۵ درصد اساسن فوق، اثرات مفیدی مشابه بنزوئیل پراکساید ۵ درصد در آکنه نشان داده و حتی عوارض جانبی بعدی اش، کمتر هم بود. با اینحال بنظر می آید که این محلول ۵ درصد انسانی، احتمالاً برای آکنه های متوسط تا شدید بحد کافی قوی نیست و باید از محلول های قوی تر (تا ۱۵ درصد) استفاده شود (۱۰).

صرف، خوراکی مخمر دارویی - در دوز روزانه ۶ گرم - هم بعنوان کمک فرعی در درمان حالتهای مزمن آکنه پذیرفته شده است (۲).

۸- روغن گل مغربی

(Evening Primrose Oil) (EPO)

این فرآورده روغنی است که از دانه های گیاهان مختلف جنس *Oenothera* از خانواده *Onagraceae* بدست می آید. جنس *Onagraceae* گونه های متعددی دارد و از همه معروفتر گونه *O.biennis* است. این گیاه دو ساله بوده که تا ارتفاع حدود ۱ متر رشد می کند. گیاه در سال اول تولید دانه نمی کند و فقط برگهای کوچکی تولید می نماید. از دانه های گیاه سال دوم، به منظور استخراج روغن استفاده می شود. استخراج

۹-سایر گیاهان

از گیاهان دیگری هم برای درمان فیاتسکین و تخفیف بعضی از ناراحتی‌ها و بیماری‌ها اسم برده‌اند که در ذیل به آنها شارة مختصراً می‌شود.

حنا - در طب سنتی و طب محلی برای درمان سوختگی‌ها و بعضی از التهاب‌ها و ورم‌ها کاربرد دارد (۳).

■ روغن‌های گیاهی مانند بادام، زیتون و کرچک، اثر نرم کننده موضعی دارند (۱۲).

■ از زرد چوبه، اثر ضد التهاب و آرتربیت موضعی دیده شده است (۱۲).

کامفر - بطور موضعی، مسکن ضعیف و ضد خارش بوده و در سرماخوردگی بصورت مالش روی سینه و در مورد دردهای رماتیسمی، در ناحیه دردناک مالیده می‌شود (۱).

■ از فرآورده‌های قطران طبیعی که از درختان کاج و سرو تهیه می‌شوند، بصورت OTC در فرآورده‌های مخصوص حمام، شامپو و ذل جهت درمان پسوریازیس، درماتیت‌ها و لیکن ساده مزمن بکار می‌روند. مواد فنلی موجود در قطران، خاصیت ضد خارش دارند و مصرف آن را در درمان درماتیت لیکنی ساده توجیه می‌کنند.

تانن‌ها - خاصیت قابض شدید دارند و در صورتیکه بطور موضعی روی پوست زخمی یا غشایی مخاطی استقاده شوند، باعث تحریک و القای رسوب پرتوثین می‌گردند و بالاخره منجر به انقباض عروق می‌شوند. اثر قابض، روی بافت، باکتری‌ها را در محیط رشد نامطلوبی قرار می‌دهد بنابراین از این طریق، تانن‌ها اثر ضد باکتریایی غیر مستقیم هم دارند. تانن‌ها اثر بسیار کننده موضعی خفیف هم دارا می‌باشند که

بصورت کپسول و یاروغن موجود است و تحت نام‌های تجاری مختلف به فروش می‌رسد.

شکل ۴- Oenothera biennis
شاخه گلدار و میوه‌دار

دوز بزرگسالان ۲-۳ گرم روغن در روز است. عوارض جانبی اتفاقی مانند تهوع، سردرد و ناراحتی‌های گوارشی، گزارش شده است (۲).

GLA در گیاهان دیگر بندرت مشاهده شده است، در گیاه گل گاو زبان (Borago officinalis) هم وجود دارد (۲).

پارانازال». دوز آن هم بطور خوراکی روزانه ۸۰-۳۲۰ mg برومیلن در ۲-۳ دوز منقسم است و دوره مصرف باید از ۸ تا ۱۰ روز تجاوز کند. مورد عدم مصرف برومیلن، حساسیت به این فرآورده است. عوارض جانبی آن شامل، اسهال، مشکلات گوارشی و واکنش‌های حساسیتی اتفاقی است.

(تصاویر گیاهان این مقاله از کتابهای دارویی، نوشته استاد دکتر علی زرگری، از انتشارات دانشگاه تهران تهیه شده است).

منابع:

۱. آبرنگی م. فیزیولوژی پوست و داروهای پوستی، تهران: آینه کتاب، ۱۲۶۹.
۲. Evans WC. Trease and Evans' Pharmacognosy, 14th Ed. London, WB Saunders, 1996.
۳. Shulz V. Hansel R. and Tyler VE. Rational Phytotherapy, Berlin: Springer, 1998, P. 249 - 263.
۴. انصاری شیرازی، اختریات بدیعی، تهران: شرکت دارویی پخش رازی، ۱۳۷۱.
۵. ابن سينا، (ترجمه ع. شرفکندي)، قانون در طب، كتاب دوم، چاپ سوم، تهران: سروش، ۱۳۶۴، ص ۸۴.
۶. عر قهرمان، ا. فلورنگي ايران، جلد ۱۵، تهران: مؤسسه تحقیقات جنکها و مراعت، ۱۳۷۵، ص ۱۸۱۴.
۷. Quercetin: www.thorne.com/ / altmedrev / fulltext / 3 / 2 / 140.html.
۸. Duwiejua M. and Zeitlin IJ. "Plants as a source of anti-inflammatory substances" in Harueg A. "Drugs from natural products". London; Ellis Harwood , 1993/pp: 152 - 167.
۹. معاونت غذایی و دارویی وزارت بهداشت و درمان، دارونامه رسمی ایران، تهران: واحد علمی شرکت پخش رازی، ۱۳۷۷، ص ۸-۶۷.
۱۰. Pizzorno JE and Murrey M. Textbook of natural medicines, 2nd Ed., London: Churchill Livingston, 1999.
۱۱. The Review of natural products, St. Louis: Facts and comparisons, 2001, P: 110 - 111.
۱۲. معطرف صمصاص شریعت ه، افشاری پور س. درمان با گیاه. انتشارات روزبهان، ۱۳۶۲.

بردو خارش راتسکین می‌دهند (۳).

ژلهای ۵ درصد از تانن‌ها در سوختگیهای خفیف بکار رفته و سبب تشکیل کبره روی زخم می‌شود. بدین ترتیب علاوه بر محافظت نسوج از عفونت‌های مختلف با جلوگیری از ترشح زخم، مقیام آن را سرعت می‌بخشد (۱).

برومیلن- این فرآورده مخلوطی از آنزیم‌های پروتولیتیک مشتق از گیاه آناناس (با نام علمی *Ananas comosus* از خانواده برومیلیاسه) است. گرچه باور وسیعی وجود دارد که پروتئین‌های با وزن مولکولی بالا، قبل از آنکه از دستگاه گوارش جذب شوند، شکسته می‌شوند، ولی شواهدی وجود دارد که درصد واضحی از برومیلن خورده شده، تقریباً بصورت تغییر نیافته وارد لymph و جریان خون در سگ، رات و انسان می‌گردد. سرعت جذب در رات تقریباً ۵۰ درصد است. هیچ داده‌ای در مورد فراهمی زیستی برومیلن در انسان هنوز در دسترس نیست.

برومیلن خوراکی اثرات ضد التهابی و ضد ترشحی (Antiexudative) در مدل‌های آزمایشگاهی نشان داده است. مطالعه روی خرگوش و انسان، طولانی شدن زمان پروترومبین و زمان خونروری را نشان می‌دهد. به طور کلی ۹ مطالعه بالینی در مورد درمان ادم بیماران با این فرآورده از نوع ادم بعد از تروما (Prost - Traumatic) و بعد از عمل حاد درمانی، کارآیی درمانی این فرآورده را به این شکل بیان کرده‌اند:

«تُورم Acute Post - Traumatic و operative، خصوصاً در سینوس‌های بینی و